

ideo crux cum patena imprimitur in facie; statimque sacerdos osculatur patenam, ostendens quod Christus confestim implevit desiderium mulierum; mox enim occurrit eis dicens: *Avete*. Tunc sacerdos frangit hostiam in tres partes; et duas extra calicem reservatis, cum alia signum crucis facit super calicem, et alta voce dicendo: *Pax Domini sit semper vobiscum*, particulam hostiæ in calicem dimittit. Sacerdos igitur hostiam frangit, ut in fractione panis Deum cognoscamus, sicut illi discipuli in Emmaus. Coniunctio panis et vini significat unionem carnis et animæ in resurrectione Christi denuo supervenientem. Ideo ter signum producit cum hostia super calice, quia virtus Trinitatis animam crucifixi reduxit ad carnem. Ideo etiam fiunt tres cruces super os calicis, quia tres mulieres quærebant crucifixum ad ostium monumenti; de quo diaconus removet corporale, designans quod *angelus Domini revolvit lapidem ab ostio monumenti*. Quid autem illæ partes

A significant, Sergius papa determinat, dicens: *triforme est corpus Christi; pars oblatae in calicem missa corpus Christi, quod jam resurrexit, demonstrat; pars comesta, corpus ambulans adhuc super terram; pars in altari usque ad finem missæ remanens, corpus jacens in sepulcro, quia usque in finem sæculi corpora sanctorum in sepulcris erunt.* *Pax Domini sit semper vobiscum*. Hoc significat quod stetit Jesus in medio discipulorum, et dixit eis: *Pax vobis*. Quia vero statim dedit eis potestatem remittendi peccata; *quorum, inquit, remiseritis peccata, etc.*, idcirco chorus clamat ad ipsum: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis*. Et ne loquamur pacem, et non habeamus in corde, Innocentius pacis osculum dari decrevit et omnibus datur, ut constet populum ad omnia, quæ mysterio aguntur et in Ecclesia celebrantur, suum præbuisse consensum.

Explicit Expositio Canonis missæ secundum beatum Petrum Damiani.

TESTIMONIA NOVI TESTAMENTI

QUÆ

De opusculis beati Petri Damiani quidam ejus discipulus excerpere curavit (52).

TESTIMONIA EX EVANGELIIS.

EX MATTHÆO.

CAPITULA SECUNDUM MATTHÆUM.

1. *Quod in genealogia Domini reprehensibiles solum mulieres interponuntur, et quod Matthæus descendendo XI generationes enumerat, cum Lucas LXXVII ascendendo describat. — 2. Vos estis sal terræ; si sal evanuerit, in quo condietur? — 3. Non potest arbor mala fructus bonos facere. — 4. Inieratos mulierum non surrexit major Joanne Baptista. — 5. Colligite primum zizania, et alligate fasciculos ad comburendum.*

I. IN EXPOSITIONE EJUSDEM EVANGELII SEU IN SERMONE DE SANCTO LUCA (55).

Illud vero quosdam movere non irrationabiliter potest cur sanctus evangelista reprehensibiles solummodo mulieres in Christi genealogia interponere studuit, sanctas vero et absque ulla contradictione laudabiles silentio præterivit. Sed hoc idcirco fa-

ctum est ut, dum Redemptor noster de peccatoribus natus esse describitur, pro peccatoribus de caelo ad pœnam descendisse credatur; descendit quippe, ut peccata nostra ipse portaret; ascendit vero, ut divinitatis suæ nos participes faceret, sicut per Apostolum dicitur, quia *mortuus est propter peccata nostra, et resurrexit propter justificationem nostram*. Hinc est enim quod Matthæus descendendo per Salomonem, cujus matrem concupiscendo David peccavit, XL generationes enumerat; cum Lucas ascendendo per Mathan, per cujus nominis prophetam peccatum David explavit, LXX et VII generationes describat. Per Matthæum quippe signatur, quia idcirco Dei Filius ad nos peccatores descendit, ut mortalitatis nostræ particeps fieret; per Lucam vero innuitur quia idcirco post resurrectionem ad

(52) In editione Operum S. doctoris Petri Damiani per Const. Cajetanum curata, exstant quidem collectanea testimoniorum ex Veteri Testamento, quanquam sine carentia; sed collectanea ex Novo desiderantur, qua super re sic loquitur prædictus editor tom. IV, pag. 138: *Admonendum te putamus, lector optime, hujusmodi collectanea ex Operibus S. Petri Damiani excerpta, magna cum diligentia a nobis fuisse conquisita; sed tamen in Vetus duntaxat Testamentum, eaque imperfecta, ut apparet, quæ nunc in lucem damus, fuisse inventa. Nam expositiones Novi Testamenti, quas etiam, ut vetus inscriptio indicat, idem auctor, S. doctoris discipulus, compila-*

vit, reperiri minime potuerunt. Sed certe Cajetanus diligentiam suam in hoc opere vestigando extra Vaticanam bibliothecam exprompsit; nam hujus vetus codex 4950, cujus est recens apographum Ottobon. 982, utraque collectanea tam ex Veteri quam ex Novo Testamento continet. Placet igitur Operum tanti doctoris editionem hoc etiam scripto cumulare.

(53) Sermo de S. Luca; in quo partim leguntur sequentia, exstat in ed. tom. II, p. 279. Sed expositio sive in Matthæum sive in Lucam S. Petri Damiani, si forte exstitit, nulla edita habetur.

Patrem ascendit, ut nos divinitatis suæ consortes efficeret; sicut per egregium prædicatorem dicitur: *Quod autem ascendit, quid est, nisi quia descendit primum in inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia.* Per numerum autem quem Matthæus ordinat, susceptio laboriosæ mortalitatis; per illum vero quem Lucas posuit, humanæ exprimitur abolitio pravitatis. Per quadragenarium quippe numerum labor exprimitur, quo videlicet Christus in corpore suo, quod est Ecclesia, per diversa vitæ hujus tempora fatigatur. Hinc est quod Moyses et Elias 40 dierum continuavere jejuniū; sed et ipse Dominus sub eodem numero abstinuit perceptione ciborum.

Per Moysen itaque lex, per Eliam prophætia, per Christum vero Novi Testamenti patenter intelligitur gratia. Per afflictionem ergo legis, prophetiæ simul et gratiæ labor innuitur universalis Ecclesiæ per universa mortalis hujus vitæ sæcula fatigatæ. Hinc est quod filii Israel, ærumnis atque laboribus diutinæ peregrinationis attriti post 40 annos terram sunt promissionis ingressi; quia videlicet omnes electi post emensum hujus peregrinationis excursus, mox hæreditario jure terram viventium possidebunt. Per septuagenarium vero numerum, quem Lucas posuit, remissio peccatorum exprimitur, sicut ipse Dominus in Evangelio testatur. Cum enim Petrus interrogaret dicens: *Domine, quoties peccaverit in me frater meus, dimittam ei usque septies?* respondit: *Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* Congruè autem per septuagenarium numerum peccatorum remissio designatur, quia ab undenario et septenario nascitur: undecim namque si septies multiplicentur, 77 numerum faciunt. Denarius autem numerus perfectus esse dignoscitur, per quem et Decalogus designatur. Sed si denarius est perfectus, restat necessario ut sit undenarius imperfectus. Quid est autem peccatum, nisi transgressio legis? Si ergo per denarium lex intelligitur, recte per undenarium legis transgressio figuratur; septenario vero numero tota sæculi hujus universitas continetur, quia septem diebus omnis decursus vitæ præsentis evolvitur. Per undenarium ergo septies multiplicatum cuncta nostra peccata ad septuagesimum septimum deducuntur numerum, in quo vera omnium fit remissio peccatorum. Unde eleganter a Christo et baptismo hæc secundum Lucam series inchoatur, et in Dei Patris persona finitur. In baptismo enim Christi omnium nobis peccatorum remissio provenit per Spiritum sanctum qui super baptizatum Dominum in specie columbæ descendit. Sic per Christum redempti, et per Spiritus sancti gratiam abluti, reconciliamur Deo Patri. Quos utriusque evangelistæ sensus beatus Paulus una sententia comprehendit dicens: *Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, et de peccato*

A damnavit peccatum in carne. Cum enim dicit misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, peccatorum nostrorum susceptionem manifeste declarat, quam ostendit Matthæus cum descendendo xl generationes enumerat. Cum vero sequitur, et de peccato damnavit peccatum in carne, expiationem omnium nostrorum criminum indicat, quam Lucas exprimit, cum ascendendo lxxvii generationes describit.

II. IN SERMONE SYNODALI TERTIO (54).

Vos estis sal terræ. Plurimus plane cibus sub una mole congeritur qui tamen exiguo sale conditur; et multus est populus Christianus, ad cujus comparisonem perexiguus est numerus sacerdotum; sed dum populi multitudo sacerdotalis eloquii sale conspergitur, cœlestis sapientiæ sapor in eorum cordibus gignitur, et gustus mentis humanæ in delectatione cœlestium suaviter obdulcatur. In quo cavendum est valde quod dicitur: *Si sal evanuerit, in quo condietur?* Nam cum sacerdotis cor ab amore supernæ dulcedinis evanescit, amarescit illico per salsuginem terrenæ concupiscentiæ, ideoque jam non poterit aliena corda salire.

III. IN EPISTOLA AD GEBIZONEM.

(*Ed. tom. I, pag. 192.*)

Non potest arbor mala fructus bonos facere. Arbor sane voluntas intelligenda est, non persona; nam eadem persona hominis et bona operari valet et mala, sicut ex eadem terra et ficus profertur et spina. Sed sicut mala arbor nunquam bona germinat poma, ita de superba voluntate, quæ procul dubio mala est, nunquam mera vel incontaminata præcedit humilitas; et sicut radice læsa, totius arboris ramī consequenter arescunt, sic ex mente superba, si quid boni operis ad tempus virescere cernitur, velut humore convallis exhausto, in prærupti saxi ariditate siccatur.

IV. IN SERMONE DE SANCTO JOANNE BAPTISTA.

(*Ed. tom. II, pag. 116 seqq.*)

Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista. Exclisit itaque majorem, non negavit æqualem. Hinc est quod ad Zachariam angelus dicit: *Ipse præcedet ante illum in sapientia et virtute Eliæ.* Par ergo Eliæ Joannes videtur, in cujus sapientia et virtute venturus asseritur, præsertim cum et alibi ipsa Veritas dicat: *Elias jam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eum quodcunque voluerunt; et si vultis scire, Joannes ipse est Elias.* Sed ecce e diverso illud occurrit, quod Eliseus duplicem Eliæ spiritum, juxta modum suæ petitionis, accepit. *Obsecro, inquit, ut fiat spiritus tuus duplex in me.* Quod si Eliam Eliseus dupliciter antecellit, æqualem Eliæ Joannem quomodo superat, quo inter natos mulierum major nemo surrexit? Verumtamen ut solvatur quæstio, ponderandus est sensus, ut quod durum in verbis exterioribus sonat, de pia intentione procedere discretio sobrie sentientis intelligat.

(54) In editione tom. II, pag. 398, nihil exstat præter fragmentum sermonis primi synodalis.

Durum quippe sonuit quod Eliseus duplicem magistri spiritum petiit, cum non sit discipulus super magistrum; sed ex pura mente petitio ista processit, quia non terrenum aliquid, sed spiritualem gratiam postulavit; unde et Elias quasi subindignatus, incauta discipuli verba redarguit, cum ait: *Rem difficilem postulasti*; simplicitatem vero piæ intentionis aspiciens præsto subjungit: *Attamen si videris me, quando tollar a te, erit quod petisti*; non videlicet duplicitas, quam incautus sermo profudit, sed donum spiritus, quod humili ac sincera mens intentione quæsivit. Hoc itaque modo nequaquam Joannem superat Eliseus, sicut nec major est quam Elias. Verumtamen si sacræ historiæ tenorem inspiciamus diligenter, uberiorem sive clariorem Eliseum quam Eliam in miraculorum fuisse virtutibus invenimus. Ille nimirum vivens defunctum puerum vitæ restituit, iste jam mortuus mortuum suscitavit. Illo prophetante hydria farinæ et lecythus olei non defecit, iste obsessæ et afflictæ civitati protinus in diem alterum incredibiles hostilium castrorum copias obtulit, atque, ut in brevi cuncta concludam, Elias 12, Eliseus, ut Scripturæ veritas tradit, 23 miraculorum signis enituit, quæ, videlicet quia fastidium devitamus, hic enumerare postponimus.

Quomodo ergo hujus me nodo quæstionis expellam, ut prolata de magnitudine Joannis non vacillet sententia veritatis, qua dicitur in natis mulierum non esse majorem Joanne Baptista? Nam si major est Eliseus quam Elias, ergo major est et Joanne, quod fieri impossibile est. Sed notandum quod aliud est magnum quid agere in signis miraculorum, aliud magnum esse in excellentia meritorum; nam si de miraculis agitur, nullum fecisse miraculum Joannes in Scripturarum paginis invenitur. Sed nunquid propter hoc infimus erit omnium sanctorum, quia nulla traditur signa fecisse virtutum? Eliseus ergo major est quam Elias in exhibitione signorum, quem tamen nequaquam superat in cumulo meritorum. Ita et Joannes par quidem est Eliæ, quia sicut ille præco futurus est Judicis, ita et hic præcursor factus est Redemptoris; sed major Elia, quia quem demonstravit, etiam baptizavit. Joannes itaque humanorum limes est meritorum; quantumcunque enim apostolici senatus excellat auctoritas, quantumcunque vel patriarcharum fides in divina agnitione proficiat, vel prophetarum miracula ad reseranda arcana mysteria convalescant, quantumlibet certe cumuletur triumphantium gloria martyrum, quantumvis effloreat vernans pudicitia virginum, vel in verbo vitæ se exerceat lingua doctorum, citra metam Joannis omnia cohibentur, nihilque virtutis humanæ, nihil religionis, nihil perfectionis ultra progreditur.

V. IN SERMONE DE SANCTO STEPHANO PAPA.

(Ed. tom. II, pag. 184.)

Colligite primum zizania, et alligate fasciculos ad comburendum. Pensanda sunt diligenter verba Veritatis ac cum timore quibus dicitur: Alligate fasci-

culos ad comburendum zizania; quippe fasciculi alligantur, quia in illo perpetuæ damnationis incendio, homicidæ cum homicidis, adulteri cum adulteris, perjuri cum perjuris, incestuosi cum incestuosis, non diverso pœnarium tormentorum genere constringuntur; illic eos infinitæ pœnæ patens gehennæ barathrum devorat, qui his se arroganter in superbix cornibus extollebant; illic eorum carnes atque medullas saginis irriguas crepitans flamma depascet, qui hic arsere deliciis et æstuantis expleverunt illecebras voluptatis. Bene itaque dicuntur fasciculi alligari, quia nequaquam eos tunc separat diversitas ultionis, quos hic similitudo sociaverat pravitatis; et qui nunc eisdem criminibus sunt obnoxii ejusdem supplicii postmodum tenentur animadversione constricti. De quibus omnibus alibi sub unius personæ specie dicitur: *Ligatis manibus et pedibus, mittite illum in tenebras exteriores.* Illic membra ligantur ad pœnam, quæ hic soluta ac libera ferebantur ad culpam; vel tunc digne constringenda sunt in suppliciis, quæ nunc male ligata sunt a pietatis operibus peragendis; illic animæ reproborum cum corporibus simul inexstinguibili cruciantur incendio, sicut hic in executione pravi operis jungebantur. Unde et per prophetam dicitur: *Descenderunt ad infernum cum armis suis*; arma quippe peccantium membra sunt corporis, quibus reprobi homines diabolo militant et ejus imperio perverse vivendo ministrant. Simul ergo cum animabus et corpora in æterna morte damnantur, quæ simul in pravi operis perpetratione vixerunt; de quibus propheta dicit: *Ibi Assur et sepulcra ejus.*

EX MARCO.

I. IN SERMONE DE SANCTO MARCO.

(Ed. tom. II, pag. 64.)

Quisquis Evangelium beati Marci subtili meditatione considerat, et alta, ut dignum est, indagatione pertractat, rudibus quidem et non accuratis descriptum verbis, sed uberrimis inveniet cœlestis intelligentiæ redundare mysteriis. Est plane styli brevitate succinctum, sed profunda mysterii spiritualis ubertate diffusum. Perscrutantes namque omnes fere paginas Scripturarum, invenire vix possumus Spiritum veritatis cautius vel circumspectius per alium quemlibet quam per os beati Marci fuisse locutum, adeo ut ipsa descriptionis series et ordo verborum magnum contineat sacramentum. Quod ut facilius elucescat, in ipso libri ejus exordio nos breviter intimare non pigeat. Primum namque miraculum ponit, quo Dominus dæmonem per os hominis clamantem tacere præcepit, eumque protinus expulit. *Obmutesce, inquit, et exi ab homine.* Secundum miraculum est, quo febricitantem socrum Petri depulso typi calore sanavit. Tertium est, quo leprosum tetigit et purgavit. Quartum quoque est, quo paralyticum grabatum tollere et abire præcepit. Qui videlicet ordo, si diligenti cura perpenditur, manifeste docet quanta magisterii arte Spiritus sanctus scribentis calamus tenuit, et ad declarandum redem-

ptionis humanæ mysterium, quasi per quamdam lineam, omnia dispensavit. In dejectione namque primi hominis principio diabolus locutus est ac pomum vetitum comedi persuasit. Deinde mulier, quia in delectationis concupiscentiam corrui, velut æstuantis ardorem febris incurrit. Adam vero postquam de fructu ligni male consentiendo gustavit, omnium mox vitiorum lepra perfusus, postremo et tanquam paralyticus a cunctis bonis operibus est interioris hominis languore constrictus. Quia ergo Filius Dei, sicut Joannes dicit apostolus, destruere venit opera diaboli, per eandem viam persecutus est mortem qua illa ingressa fuerat in orbem terrarum; et ubi fusum est perditionis nostræ venenum, animarum medicus salutis objecit antidotum; atque unde mortem hostis callidus introduxit, per eundem tramitem B Redemptor noster redeuntis vitæ primordia reformavit: quatenus et diabolus, qui in ruinam nostram locutus fuerat, jamjam tacere compelleret, et Evam a febribus æstuantis concupiscentiæ liberaret; a viro non modo lepram vitiorum scelerumque detergeret, sed eundem quoque eatenus paralyticum ad exercenda pietatis opera validum liberumque laxaret. Sicut ergo in illis hominibus totum periit genus humanum, sic in istis a Salvatore curatis est superioris figuræ mysterio salutis pristina restitutum. In capitulo igitur Evangelii hujus libri studiosus lector addiscat, sequentis styli series quam profunda, quam mystica charismatum sacramenta contineat. Nec mirum, cum liber ille non plus Marci quam Petri perhibeatur apostoli; quidquid enim iste scripsit, C ex ore beati magistri callidus, ut ita dixerim, explorator audivit.

II. IN EODEM SERMONE.

(Ed. tom. II, pag. 66.)

De eo quod Marcus in quibusdam verbis ab aliis dissonat, sed intellectu spirituali consonat.

Porro autem nonnulla reperiuntur, quæ sic sunt a beato Marco digesta, ut reliquis evangelistis videantur esse contraria. Quæ tamen si sagacius perscrutentur, et cæteris consona, et sincerissimæ fidei reperiuntur veritate fundata. Sicut est, quod cæteri hora sexta, hic asserit hora tertia Dominum crucifixum; quæ profecto diversitas ita dirimitur, ut quoniam hora tertia tumultuati sunt: *crucifige, crucifige*, eadem hora Dominum lingua crucifixerit D Judæorum, quem hora sexta corporaliter clavi confixere gentilium. Illi itaque juxta corporalem, ut ita loquar, rei gestæ loquuntur historiam, iste spirituales protulit de furiosa Judæorum crudelitate sententiam. Illi præterea referunt ante galli cantum ter a Petro Dominum fuisse negatum; iste qui hoc ex ore scilicet ipsius negantis audivit, non antequam gallus cantaret, sed antequam bis cantaret, negationem hanc factam esse perscripsit. Quod profecto juxta fidem rei veraciter contigisse, sicut Marcus asserit, indubitanter agnoscitur. Quod autem

(55) Ad Honestum monachum epistola seu opusculum exstat in ed. tom. III, p. 377, sed ibi hic Pe-

alii evangelistæ dicunt, ita debet intelligi, ut trina illa negatio ante galli quidem cantum fuerit cœpta, sed postquam semel cecinit, sit expleta, ut, quoniam in Scripturis pars solet poni pro toto, id quod per Matthæum dicitur: *Antequam gallus cantet, ter me negabis*, sic intelligatur tanquam diceret, ter me negaturus, antequam gallus cantet incipies, sed eandem negationem, postquam semel cantaverit, antequam cantare bis adjiciat, consummabis. Sic itaque et quod Marcus ait: *Priusquam gallus cantet bis*, et quod alii dicunt: *Antequam gallus cantet, ter me negabis*, licet verbis videantur exterioribus dissonare, congruentissima reperiuntur intentione congruere.

EX LUCA.

CAPITULA SECUNDUM LUCAM.

1. Quod Lucas solus inter cæteros evangelistas tria cantica describat. — 2. Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo. — 3. Reversi sunt autem LXXII cum gaudio dicentes: Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. — 4. De eo quod, docente Domino, nuntiatur quia Pilatus Galilæorum sanguinem cum sacrificiis immiscuerit.

I. IN EPISTOLA AD HONESTUM MONACHUM (55).

Beatus Lucas, qui vituli speciem repræsentat, quia videlicet vitulus in sacrificium mactari consuescat, solus inter cæteros evangelistas tria describere cantica reperitur; primum Zachariæ, secundum Mariæ, tertium Simeonis; et cum nullus evangelistarum alius proprio stylo canticum inseruerit, iste duntaxat, qui formam in se legalis hostiæ solus exprimit, cantica diversa describit; primo quidem sacerdotis, deinde Virginis, postremo justi senis; ut per hoc ostendatur quoniam illi præ cæteris in excellentia canendi debetur officium qui semetipsum jam Deo veraciter obtulit holocaustum. Canat ergo siccus et aridus, non qui deliciis fuit humectus et uvidus. Ovis plane vivens balat, mortua cantat; arida chorda clarum, humida sonum reddit obtusum. Cavendum est ergo de sæculo venientibus, et terribiliter formidandum, ne dum mundanæ conversationis laqueos fugiant, mollis et fluxæ vitæ nexibus deterius innectantur, qui etsi Deo boni aliquid offerant, sacrificantis oblatio non suscipitur, nisi et is qui offert, quibusdam, ut ita loquar, devotionis suæ manibus offeratur. Hinc est quod Cain inaniter offerebat, quia semetipsum prius offerre neglexerat.

II. IN SERMONE DE NATIVITATE SANCTI JOANNIS BAPTISTÆ.

(Ed. tom. II, pag. 334.)

Ecce, inquit Elisabeth, *ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo*. Spiritus enim sanctus, qui eum antequam vitales auras carperet animavit, ipsum quoque materni pudoris hospitium, in quo degebat implevit, unde cum necdum posset hominibus verba depromere, potuit exsultando latentem in tri tractus non legitur, quanquam hujus argumentum ab illius opusculi proposito non abhorret.

utero virginis regem cœli maternis visceribus nuntiare. Ubi quærendum est quomodo fieri potuit ut in eum Spiritus sanctus sua dona diffunderet, cum juxta ritam conditionis humanæ adhuc in iniquitatibus conceptus existeret, et necdum originalis peccati vinculum percepta legalis observantiæ circumcissione solvisset; cum per Moysen divina vox dicat: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* Sed notandum est quia Spiritus sancti gratia lege non stringitur, necessitatis vinculo non tenetur; sed sicut *ubi vult spirat*, sic et quibus vult gratis sua dona dispensat. Nam et Cornelium centurionem, antequam baptismi suscipere lavacrum, inspiravit, et in quosdam adhuc gentiles, loquente Petro, non solum, ut Scriptura testatur, cecidit, sed etiam ut linguis loquerentur, instruxit. Quid ergo mirum, si beatum Joannem ante legalis mandati quodcumque remedium spiritus sanctus implevit, quem ipsius legis et prophetarum ac totius veteris testimonii limitem quemdam atque, ut ita loquar, intransmeabilem terminum providentia divina constituit? *Lex enim et prophetæ, ut Veritas ait, usque ad Joannem.* Joannes enim iste cum Domino circumcissione non eguit, sed eum supra legem, supra humanæ conditionis ordinem electio divina provexit. Cui etiam tanti honoris collata est gloria ut natiuitati ejus ipsa Dei Genitrix interesset, ejusque principium latens in utero mundi Conditor sua præsentia dedicaret. Testatur hoc Lucas evangelista cum dicit: *Mansit autem Maria cum illa, videlicet Elisabeth, quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam.* A conceptione quippe Domini usque ad natiuitatem beati Joannis tres menses sunt. Nolebat itaque Maria discedere, donec grandævæ puerperæ ministerium sedulitatis impenderet, et quæ gestabat in aula sui corporis regem, cerneret anteire præconem.

III. IN EPISTOLA AD GEBIZONEM.

(Ed. tom. II, pag. 192.)

Reversi sunt autem LXXII cum gaudio dicentes: Domine, et dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. Quid ad hæc ille qui cordis attendit arcana respondit? *Videbam, inquit, Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem; ac si dicat: Aidete ne dum nequitia spiritus vestris subduntur imperiis, mentes vestrae jugo premantur elationis, quia si Satanus per superbiam cœlum perdidit quod tenebat, homo superbiens nequaquam valet invenire quod sperat.*

IV. IN EPISTOLA AD DESIDERIUM ABBATEM QUÆ TITULATUR

De quibusdam miraculis

(Ed. tom. III, pag. 587.)

Quid prodest hostiam Deo laudis offerre, et per torporem negligentiaæ foedis eam cogitationibus inquinare? Hanc porro boni malique misturam locus ille significat evangelicus ubi dicitur quia, docente Domino, aderant quidam ipso in tempore nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Nam quia Pilatus *os malleatoris* interpretatur, quid per hunc nisi diabolum de-

beremus intelligere, qui paratus est semper homines offensionum ictibus verberare? Unde et virgam super humeros hominum tenere dicitur per prophetam, *Virgam, inquit, humeri ejus superasti, sicut in die Madian.* Quid vero sanguis, nisi peccata? quid sacrificia, nisi rectas et acceptabiles Deo significant actiones? Pilatus ergo Galilæorum sanguinem cum sacrificiis miscuit, quia malignus spiritus vel orationes nostras pravus cogitationibus polluit, vel opera bona peccati cujuslibet attaminatione corrumpit, ut sanguis sacrificium polluat, dum reatus offensio oblatam Deo recti operis victimam foedat. Unde scriptum est, quia cum Abraham Deo sacrificium de pecoribus ac volucris devotus offerret, *descenderunt volucres super cadavera, et abigebat eas Abraham.* Quid enim exprimunt volucres, nisi malignos spiritus per aera volitantes? Volucres ergo a sacrificio nostro repellimus, cum operum nostrorum victimas a malignis spiritibus eas foedare tentantibus provide custodimus.

EX JOANNE.

I. IN SERMONE DE EXALTATIONE SANCTÆ CRUCIS.

(Ed. tom. I, pag. 245.)

Quadragesima et sex annis ædificatum est templum hoc, et tu triduo illud reædificas? Sex nempe diebus omnipotens Deus omnia sua opera condidit, et sexto die hominem ad suam imaginem similitudinemque formavit. Sexta quoque ætate sæculi, Filius Dei factus est filius hominis, ut nos reformaret ad imaginem Dei. Sexta insuper feria ipse Dominus passus est, ut ea nimirum die homo fieret ejus morte redemptus, quo dudum fuerat ipsius operatione plasmatus. Eodem porro die de costa viri formata est Eva, quo de latere Christi per aquam et sanguinem exivit Ecclesia. Videamus itaque quomodo per eundem senarium numerum Dominici corporis templum divinæ providentiæ sit arte constructum. Templum sane illud Hierusalem per 46 annorum curricula fuerat fabricatum; unde et a Judæis Domino dicitur: *Quadragesima et sex annis, etc.* Qui videlicet numerus, si per senarium ducitur, omne tempus quo Dominus in matris utero mansit impletur. Nam quadragies sexies seni 275 dies fiunt, qui dierum numerus complèt novem menses et sex dies, qui videlicet tanquam decem menses parientibus feminis imputantur, non quia omnes mulieres ad sextam diem post nonum mensem pariturae perveniant, sed quia tot diebus ad partum perducta ipsa perfectio Dominici corporis comperitur, sicut a majoribus traditur et firma auctoritate Ecclesiæ custoditur. Octavo namque Kalendas Aprilis conceptus creditur, quo et passus; eo videlicet die sepultus est in monumento novo, ubi nec ante nec post quisquam est positus mortuorum, quo conceptus est in utero Virginis, ubi constat nullum seminatum fuisse mortalium; natus autem traditur octavo Kalendas Januarii. Ab ipso ergo conceptionis die usque ad diem natiuitatis 276 reperiuntur dies, qui senarium numerum quadragies sexies continent.

Quo igitur numero lapideum illud templum antiquius est ædificatum, eodem quoque numero et templum Domini corporis per senarium est perfectum, hæc tantummodo discretione servata, quod in constitutione templi annorum numerus ponitur, in ædificatione vero corporis Domini dierum calculus supputatur. Annorum igitur numerus templi illius antiqui, si per senarium ducitur, omnes dies, quibus mansit Dominus in virgineo ventre, complentur. Conjuncto itaque numero quo Deus opera sua fecit cum illo quo templum est conditum, Domini corpus efficitur, ut nobis detur intelligi quia per illud divinitatis templum, quod in Virginis utero constructum est, universa sunt Dei opera restaurata, sicut dicit Apostolus, quia *proposuit Deus in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, quæ in cælis et in terris sunt in ipso*. Sed hoc corporis templum, quod per senarium numerum fieri divina providentia voluit, tribus horis Judaica impietate resolutum, triduo reædificavit, sicut ipse dicit: *Solvite templum hoc, et post triduum reædificabo illud*. Hoc autem, inquit evangelista, dicebat de templo corporis sui. Nec mirum, si quod per senarium factum est, per ternarium sit solutum, per ternarium quoque rursus reædificatum, cum et ipse senarius sicut ex ternario crescit, ita nihilominus et in ternarium resolvatur; unus enim, duo et tres, sex fiunt, e reciproce dimidium senarii, tres sunt, tertia pars duo, sexta unum; qui videlicet numerus idcirco perfectus dicitur, quia sic ex suis partibus constat. Uno plane die integro et duabus noctibus in sepulcro Dominus jacuit, quia una sui corporis morte a duabus nos, animæ videlicet et corporis, mortibus liberavit. Et recte per diem mors Domini designatur, qua nos ad lucem reducimur; nostra autem mors utraque per noctem, quæ nimirum nobis ex peccato debetur. Totum autem triduum in humanæ salutis expenditur evidentissime sacramentum; nam sexta feria passus, Sabbato in sepulcro quievit, die Dominico resurrexit. Tota autem hæc vita nobis sexta feria est, quia videlicet crucem post Dominum bajulare jubemur. A die autem exitus nostri usque ad iudicium, quasi sabbatum ducitur, quia interim beata requie animæ perfruuntur; in resurrectione autem corporum, paschalis nobis oritur dies, qui nulla fine concluditur, sed perpetuæ jucunditate

A lætitiæ feriatur. Ut ergo ad hanc Dominicam per sabbatum valeamus congruenter attingere, necesse est nos nunc crucem post Jesum bajulantes sextam jugiter feriam celebrare. Alioquin si præpostero ordine nunc sub carnis lege viventes, quasi Dominicam ducimus, procul dubio postmodum non gaudium gaudio, sed tribulatione mutamus. Hinc est enim quod Dominus sicut 40 diebus in eremo vixit, totidemque post resurrectionem cum discipulis fuit, ita etiam ab ipso suæ mortis articulo usque ad diluculum resurrectionis 40 horas habuit. Sicut igitur illorum dierum numero, ita nihilominus et horarum, quas diximus totius vitæ nostræ tempus exprimitur; ut sicut ille quadragenario horarum numero mortuus mansit, ita et nos illi commortui, B quoad hic vivimus, in carnis semper mortificatione vivamus.

II. IN SERMONE DE VIRGINIBUS.

(Ed. tom. II, pag. 364.)

Non ad mensuram dat Deus spiritum. Movere potest, cur Joannes Baptista perhibeat, quia non ad mensuram dat Deus spiritum, cum Paulus e contrario dicat: *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi*. Quomodo ergo non ad mensuram, et quomodo secundum mensuram? Sed quod Joannes asserit non ad mensuram spiritum dari, de Redemptore nostre procul dubio debet intelligi, in quo videlicet habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter; quod patenter agnoscitur, si ipsa textus evangelici series attendatur. Nam cum præmisisset *non ad mensuram dat Deus spiritum*, protinus intulit: *Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus*. Unde et alibi dicit: *Nos de plenitudine ejus accepimus*. Concordat ergo cum Psalmista Joannes, quia huic iste mensuram tollit, quem ille unctum præ consortibus asserit. Quod autem Apostolus mensuram ponit, hoc de quibusque fidelibus vult intelligi; juxta mensuram namque spiritus inest cuique mensura virtutis atque constantiæ, ut vel vitis attentantibus in pace resistat, vel in certamine constitutus insuperabilia tormenta percurrat. Samson quippe, donec vi crines habuit, insuperabilis fuit, et qui septiformis habet gratiæ Spiritum, invictum se præbet, ingruente quorumlibet tempestate bellorum.

EX ACTIBUS APOSTOLORUM.

IN EPISTOLA AD ALEXANDRUM PAPAM DE AUFERENDA CANONICORUM PECUNIA.

(Ed. tom. III, pag. 483.)

Qui captus est amore pecuniæ, nequaquam idoneus est ad ministranda verba doctrinæ: quod bene in eo quod superius proposuimus apostolico declaratur exemplo. Nam cum Scriptura præmittat: *Multitudinis credentium, erat cor unum et anima una;*

moxque subjungat: *Nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, protinus addidit: Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Jesu Christi Domini nostri, et gratia magna erat in omnibus illis*, Deinde subinfert: *Nec enim quisquam egens erat inter illos*. Quid ergo sibi vult, quod hujus sacræ scriptor historiæ, dum de continentia loquitur apo-

stolica et communi vita, repente quasi materiam A interrumpit, et ad enarrandam prædicationis constantiam, tanquam mutato stylo prosilit dicens: *Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis? Cur uni materiæ aliam interpolat, qui cœptam persequi et continuare debuerat, nisi ut patenter ostendat quia illi duntaxat idonei sunt ad prædicationis officium, qui nullum terrenæ facultatis possident lucrum, et, dum aliquid singulare non habent, communiter omnia possident, nihil scilicet habentes et omnia possidentes? Hi nimirum, dum nullis terrenarum rerum præpediuntur obstaculis, expediti stant pro Dominicis castris in campo certa-*

minis; et quia rebus exuti solis virtutum armis accincti, gladio spiritus adversus vitiorum dimicant acies, idonei bellatores sunt oblucentium hostium obtruncare cervices: cui nimirum bello impares sunt, et enerviter cedunt, qui communibus non contenti, peculii singularis ambiunt proprietate gravari. Hinc est quod in Deuteronomio gradientibus ad prælium dicitur: *Quisquis est homo qui plantavit vineam, et necdum fecit eam esse communem et de qua vesci omnibus liceat, vadat et revertatur ad domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo ejus fungatur officio.*

EX EPISTOLIS JOANNIS.

IN EPISTOLA AD ALEXANDRUM PAPAM, UBI CONQUERITUR B DE INSOLENTIA MALORUM HOMINUM.

(Ed. tom. I, pag. 33.)

Omne quod est in mundo concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ. Concupiscentia scilicet carnis ad corporis voluptatem, concupiscentia oculorum ad visibilium rerum pertinet pulchritudinem; superbia vero vitæ terreni honoris atque fastigii exprimit sublimitatem. Per hæc

enim primus homo tentatus agnoscitur, sicut Scriptura testatur: *Vidit, inquit, mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, ecce concupiscentia carnis; deinde sequitur: et pulchrum oculis aspectuque delectabile, ecce superbia oculorum; per oculos enim superbire convincitur quisquis in his quæ Deus prohibet delectatur; superbia vero vitæ fuit, cum mulier eadem ex ore serpentis libenter audivit: Eritis sicut dii scientes bonum et malum.*

EX APOCALYPSI.

I. IN SERMONE DE NATIVITATE SANCTÆ MARIÆ.

(Ed. tom. II, pag. 219.)

Non cuiquam sufficit ad capessenda præmia solus pudor virgineus, nisi et aliis fuerit ditatus virtutibus. Joanni quippe in Apocalypsi per angelum dicitur: *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt et sequuntur Agnum quocunque ierit. Agnus enim noster, ille videlicet qui tollit peccata mundi, charitatem habuit, quia pro salute hominum proprium sanguinem fudit; gratia humilitatis eminuit, quia humiliavit semetipsum usque ad mortem, mortem autem crucis; patientiam servavit, quia cum malediceretur non maledicebat, cum patretur non comminabatur; mundanæ dignitatis altitudinem sprevit, quia sicut per Joannem dicitur, cum vellent illum regem constituere, montis latibulum petiit; D inimicos dilexit, pro quibus et in cruce positus exoravit dicens: Pater, ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. Ille itaque Agnum quocunque ierit sequitur qui non sola virginitate ejus vestigia, sed per omnes quoque virtutum semitas in quantum valet imitatur. Ille Agnum sequitur in perventionis requie qui illum imitari studuit in itineris adversitate. Illa namque virginitas perfecta est quæ reliquis virtutibus cingitur; quæ vera mentis humilitate conditur, quæ non solum illibatam se servat in carne, sed etiam pudicam custodit in ore. Unde et beata virgo Maria, audito angelicæ legationis mysterio, solitum modesti silentii rigorem tenuit, et si ipsa intra se discutere posset qualis esset illa salutatio, verbum inquirere*

C superfluum deputavit. Sed mox tacendo audire meruit quod interrogando inquirere non præsumpsit; ait enim angelus ei: *Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Dominum; ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabitur nomen ejus Jesus.*

II IN EODEM SERMONE.

(Ibid.)

Habebat in vestimento et in femore suo scriptum: *Rex regum et Dominus dominantium.* Vestimentum quippe Christi nihil est aliud nisi corpus quod sumpsit ex virgine. Per femur vero propagatio carnis fit. Qui ergo per propagationem generis humani in mundum hunc venit ex Virgine; et per incarnationis suæ mysterium quia Rex esset et Dominus cunctis gentibus indicavit, in vestimento et in femore scriptum habuit: *Rex regum et Dominus dominantium;* unde enim mundo innotuit, ibi scientiam suæ majestatis inscripsit.

III. IN SERMONE DE SANCTO BARTHOLOMÆO.

(Ed. tom. II, page 206.)

Singulæ portæ erant ex singulis margaritis. Margaritæ illæ pretiosæ, quas beatus Joannes se conspexisse pronuntiat, ex quibus etiam cœlestis Hierusalem portas perhibet esse constructas, sancti apostoli sunt; ipsi nimirum portæ, ipsi sunt nihilominus margaritæ, quia, dum signis atque prodigiis quosdam divini splendoris radios mittunt, ad supernæ Hierusalem gloriam conversis ad fidem gentibus aditum pandunt; et quicumque salvatur, per hos quasi portas ad vitam viator ingreditur. Quo-

rum mysticam tenere figuram et lapides illi qui, Deo jubente Moysi, rationali summi sacerdotis leguntur impressi. Hoc itaque rationale sacerdos ferebat in pectore, cum ingrederetur sanctum sanctorum. Præceptum est ergo ut in eo ponerentur duo-

A decim lapides, terni per quaternos angulos auro, quia nimirum sancti apostoli per quadrifidum orbem de Trinitate, quæ Deus est, prædicaverunt catholicæ fidei veritatem.

EX EPISTOLIS PAULI.

EX EPISTOLA AD CORINTHIOS.

I. IN SERMONE DE SANCTO BARBATIANO.

(Ed. tom. II, pag. 351.)

Linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. Sed dum ista dicimus, quæstionem nobis oriri non sine aliqua difficultate videmus; si enim signa propter infideles data esse dicuntur, quid est hoc quod Redemptor noster in patria sua propter incredulitatem hominum vix paucas virtutes facere potuisse perhibetur? Sicut enim Marcus evangelista testatur: *Multi audientes admirabantur in doctrina ejus dicentes: Unde huic hæc omnia? et quæ est sapientia quæ data est illi, et virtutes tales quæ per manus ejus efficiuntur? Nonne hic est fabri filius et Mariæ, frater Jacobi et Joseph et Judæ et Simonis? nonne et sorores ejus nobiscum sunt? et scandalizabantur in illo.* Unde et paulo post subditur: *Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit, et mirabatur propter incredulitatem illorum.* Quid est hoc, fratres, quia Paulus affirmat signa pro infidelibus data, Marcus asserit propter infideles fuisse subtracta? Nunquid contrarias inter se invicem proferre sententias possunt, qui uno spiritu pleni sunt? Sed notandum est quia in ipsis infidelibus erat quidam diversitatis modus; par quidem error fuerat omnium non credentium, sed magna diversitas meritorum; aliud est enim si sola quis fallatur ignorantia, aliud si adjuncta quoque esset malitia. Ignorantia Paulus peccaverat qui dicebat: *Qui prius fui blasphemus et persecutor et injuriosus, sed ideo misericordiam consecutus sum quia ignorans feci;* per malitiam Judas peccavit, et ideo nequaquam venire ad indulgentiam meruit. Pro illis ergo infidelibus signa data sunt, quos divina providentia misericorditer salvare decreverat; propter illos vero subtracta sunt, quos ab electorum sorte, exigentibus eorum meritis, districtæ severitatis justitia repellebat.

II. IN EPISTOLA AD ABB. DESIDERIUM, UBI DE REPARATIONE VIRGINIS DISPUTAT.

(Ed. tom. III, pag. 615.)

Cum tradiderit regnum Deo et Patri. Hoc juxta verbi sonum quodammodo significare videtur, tanquam regnum donec Filius tenuerat, Pater non habebat, et cum Patri tradiderit, ipse non teneat; cum tradere regnum Deo Patri, nihil aliud sit, juxta sobrium intellectum, nisi perducere credentes ad contemplandam speciem Dei Patris; tunc quippe Deo Patri regnum a Filio traditur, cum per Mediatorem Dei et hominum in contemplationem divinitatis æternæ fidelium multitudo transfertur, id est,

ut jam necessaria non sit dispensatio similitudinum per angelos, et principatus, et potestates, et virtutes. Ex quarum persona non inconvenienter intelligitur dici in Canticis canticorum ad sponsam: *Similitudines auri faciemus tibi cum distinctionibus argenti, quoad usque rex in recubito suo est,* id est quoad usque Christus in secreto suo est, quia *vita nostra abscondita est cum Christo in Deo; cum Christus, inquit, apparuerit, vita vestra, tunc et vos apparebitis cum illo in gloria.* Quod antequam fiat, videmus nunc per speculum in ænigmate, hoc est in similitudinibus, *tunc autem facie ad faciem.* Hæc nimirum nobis contemplatio promittitur, actionum omnium finis atque æterna perfectio gaudiorum; *fili enim sumus, et nondum apparuit quid erimus; scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Ita quippe ait: *Hæc est autem vita æterna ut cognoscant te unum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum.* Hoc fiet cum venerit Dominus et illuminaverit abscondita tenebrarum. Cum tenebræ mortalitatis hujus corruptionisque transierint, tunc erit mane nostrum, de quo in psalmo dicitur: *Mane astabo tibi et videbo.* De hac contemplatione intelligitur dictum *cum tradiderit regnum Deo et Patri,* id est cum perduxerit justos, in quibus nunc ex fide viventibus regnat, mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus ad contemplationem Dei Patris.

III. IN EPISTOLA AD PETRUM MONACHUM.

(Ed. tom. I, pag. 216.)

Paulus gloriatur quia ter virgis cæsus est, et quia quinquies quadragenas una minus accepit. Præceperat enim Moyses ut quem judices dignum viderent plagis, verberari facerent pro mensura peccati, ita duntaxat ut quadragenarium numerum non excederent. Quadragenarius siquidem numerus humanæ vitæ significat cursum, qui videlicet numerus, dum quis vapulat excedi prohibetur, quia quisquis in hac vita perfectam egerit pœnitentiam, nullam postmodum pro suis excessibus sentiet pœnam. Porro ternarius propter mysterium sanctæ Trinitatis ad fidem; quinarium autem propter quinque sensus nostros pertinet ad operationem; quia quisquis cum peccat, vel errat in fide, vel delinquit in opere, dignum fuit ut Paulus, qui utrobique peccaverat, ad perfectæ purgationis officium ter virgis et quinquies ureretur verberum quadragenis. Quod autem dicitur una minus, hæc est procul dubio quoniam Judæorum judices unum decreverant ictum de 40 minuere, ut dum ad legalem calculum non pertingerent, cum contra præceptum legis excedere

nullatenus possent et, dum citra persisterent, ulterius non transirent.

EX EPISTOLIS AD TIMOTHEUM.

I. IN EPISTOLA AD CARDINALES EPISCOPOS DE DIGNITATE ROMANÆ ECCLESIAE.

(Ed. tom. I, pag. 51.)

Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Hic evidenter ostenditur nihil aliud esse pontificem quam boni operis sectatorem. Non enim dixit bonam dignitatem, vel bonum honorem desiderat, sed qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: ac si dicat, qui ad episcopatum anhelat possidendum sine opere bono, inane vult nomen induere sine rei ipsius veritate. Non ergo constat episcopatus bractearum circumfluentium phaleris, non denique in glomeratis constipantium militum cuneis, sed in honestate morum et sanctarum exercitatione virtutum. Mox subjungit: *Oportet episcopum irreprehensibilem esse.* Hic tantæ vult esse perfectionis episcopum ut pene extra naturam loquatur Apostolus. Quis enim in carne constitutus, tam caute vivet, tam se sollicite undique circumspiciat ut reprehendi aliquando nequeat? Væ his qui et reprehensibiliter vivunt, et locum irreprehensibiliter vivendi adhuc reprehensibiliter concupiscunt! Ex his nimirum sunt qui, obliviscentes affectum cognationis et patriæ, sequuntur castra regum per ignota et barbara regna terrarum, et ad hoc eos impellit pereuntium ambitio dignitatum, quod extorquere non potuit cœlestium promissio præmiorum.

II. IN EPISTOLA AD V. (56) EPISCOPUM, UBI DICITUR DE EPISTOLA TRANSMUNDI, QUÆ EPISCOPI HUIUS FUISSET SIGILLO SIGNATA.

Sunt quidam insipientes qui dicunt quia Redemptor noster nequaquam sit pro salute ac redemptione omnium hominum crucifixus; quibus nos pro tempore breviter respondemus quoniam contra vulnus originalis peccati, quo in Adam necessariae morti corrupta cunctorum hominum natura succubuit et omnium concupiscentiarum morbus insolenter erupit, verum, et potens ac singulare remedium mors nostri Salvatoris occurrit; qui nimirum liber a mortis debito, et solus absque peccato, pro peccatoribus mori voluit, et nequaquam debitor pro nobis mortis debitum solvit. Quantum ergo ad magnitudinem et potentiam pretii, et quantum ad humani generis pertinet causam, sanguis Christi redemptio totius est mundi. Veruntamen qui sæculum hoc sine fide Christi et regenerationis sacramento pertranscunt redemptionis hujus participes esse non possunt. Cum itaque propter unam omnium naturam et unam omnium causam a Redemptore nostro in veritate susceptam omnes recte dicantur esse redempti, et tamen propter improbitatem suam non omnes a captivitate sint eruti, procul dubio redemptionis proprietates ad illos specialiter pertinet de quibus princeps hujus mundi missus est foras, ut jam non vasa

A diaboli, sed membra sint Christi. Nullus enim est ex omnibus hominibus, cujus natura in Domino nostro suscepta non fuerit; quamvis ille natus sit in similitudine carnis peccati, omnis autem homo nascitur in carne peccati. Deus ergo, Dei Filius, mortalitatis humanæ particeps absque peccato hoc peccatoribus mortalibus contulit, ut qui nativitatis ejus participes exstitissent, vinculum peccati simul ac mortis evaderent.

Sicut itaque non sufficit hominum renovationi natum fuisse hominem Christum, nisi in ipso de eodem de quo ortus est, spiritu renascantur; ita non sufficit hominum redemptioni crucifixum esse Dominum Jesum Christum, nisi commoriantur ei et consequantur baptismo. Poculum quippe immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra et virtute divina, habet quidem in se ut omnibus prosit, sed si non bibitur, non medetur. Qui dicit ergo quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus, non ad sacram virtutem, sed ad insanabilem respicit infidelium ac perditorum hominum vanitatem. Quantum ergo ad hoc spectat, quod Dei Filius communem nostram et naturam suscepit et causam, quantum etiam pertinet ad ejusdem pretii virtutem atque potentiam, Salvator noster jure pro totius mundi redemptione dicitur crucifixus. Sed, quia plurimis in impietate manentibus mors Christi nullatenus profuit, ab istis mundi redemptio merito dicitur aliena, quæ sanctorum atque electorum Dei specialis perhibetur et propria, nec humani meriti prærogativa, sed sola Salvatoris est gratia. Apostolus enim præcepit ut pro omnibus hominibus supplicetur, quod scilicet in cunctis Ecclesiis regulariter custoditur; ex quibus utique, quod multi pereunt, pereuntium procul dubio meritum; quod multi salvantur, salvantis est donum. Ut enim reus damnetur, inculpabilis Dei justitia est; ut autem reus justificetur, incomprehensibilis divinæ clementiæ gratia est. Nam et quamplures exstitisse noscuntur qui dicerent quod ideo quibusdam Evangelii prædicatio subtrahatur, ne percepta Dei prædicatione salventur. Sed si probari potest quod, ex quo Evangelium coruscare per mundum cœpit, nemo prorsus exstiterit, cui Christi gratia nuntiata non fuerit, non recte dicitur quibusdam tacitum quod ostenditur omnibus prædicatum; alioquin si reperiri possunt homines, quibus Evangelium nuntiatum non fuerit, non potest dici sine judicio Dei factum. Quod tamen nefas est ideo ab homine reprehendi, quia non valet humana scientia comprehendendi. Quamobrem rectum iudicii tenemus examen, si nec adversus Dei statuta conqueri nurr, quos deserit meritos deserit; ejusque misericordiæ gratias agimus, qua liberat immeritos liberari, qui nimirum et ipsi in impietatis suæ obstinatione persisterent, nisi per propensioem dispensationis intimæ gratiam eis Mediator Dei et hominum subveniret, cujus profecto sacratissimus sanguis sic in humanæ salutis

(56) Nonnullæ exstant S. Petri D. epistolæ, tum etiam opuscula ad V. episcopum; in quibus tamen prolixus hic tractus, nisi fallor, non legitur.

sacramenta profuerit, ut omnes ad gratiam festinan- A verteret, et antiqui piaculi peste corruptum per re-
tes ablueret, fermentum vetus in sinceritatis azyma generationis gratiam sæculum innovaret.

DE FRAGMENTO ET EPISTOLA SEQUENTI MAII MONITUM.

Fragmentum sequens non exstat in epistola B. Petri Damiani edita ad Henricum archiepiscopum Ravennatem, neque in opusculo ad eundem, nisi forte meus aberravit oculus. Sumi ergo videtur ex alia quæ non exstat epistola ad eundem. Quanquam vero hic locus ad collectanea ex Novo Testamento pertinere non videtur, nihilominus a me libenter editur, tum quia in codice continenter scribitur, tum quia doctrinam de azymis continet idoneam explicandæ S. doctoris sententiæ, quam in Canonis expositione num. 2, dixit. Ibi enim Petrus Latinæ Ecclesiæ sententiam de azymis tuetur contra Græcos, qui non dogmatis, sed historici facti, ut controversiæ demonstrant, errore fermentatum azymo præferunt. Hic autem Petrus utriusque speciei valorem recte asserit. — Nec quidem S. Petri Damiani ad Bucconem epistola, quam subjicimus, in ejus operibus editis apparere videtur.

DE FERMENTATO AN POSSIT OFFERRI.

In epistola ad Henricum Ravennatem archiepiscopum.

Sicut enim nihil interest in sacrificio vinum offeramus an mustum, ita prout mihi videtur idem est vel fermentatum offerre vel azymum; panis enim ille vivus qui de cælo descendit, sicut se per frumenti speciem, ita nihilominus voluit etiam significare per vitem. Nisi, inquit, granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Et rursus: *Ego sum vitis vera.* Sufficiat ergo mihi duntaxat offerre vel quod ex frumento conficitur, vel quod ex vite producitur, nec incuriosus inquiri utrum panis in massa crudus servatus sit usque dum potuerit fermentari, vel etiam mustum eo usque sit in timna reconditum, donec in vini potuerit transire vocabulum. Sed quia nobis hic non est de his disputare propositum, hæc aliis tractanda relinquimus.

BUCCONI FILIO KARISSIMO PETRUS.

Consulendum me duxit dilectio tua utrum boni an mali angeli sint per quos omnipotens Deus peccata delinquentium feriat, et sive repentinæ mortis, sive cujuslibet infortunii soleat irrogare vindictam. Ad quod profecto facilis patet et aperta responsio; nam si sacra Scriptura diligenter attenditur, per utrumque diversorum spirituum genus ultio fieri, prout summus decreverit Arbiter, invenitur. Ut autem in re perspicua succinctus sermo non hæreat, Sodoma per bonos angelos est subversa; nam si fuissent contrariæ fortitudines, eos beatus Loth nec adorasset, nec reverenter, ut legitur, hospitio suscepisset. *Obsecro, ait, domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi.* Ille quoque angelus, qui septuaginta millia virorum, David populum numerante, percussit, procul dubio bonus fuit. De quo Scriptura sic refert: *Angelus, inquit, Domini præcepit Gad ut diceret David, et ascenderet, exstrueret altare Domino Deo in area Ornan Jebusæi.* Neque enim altare fieri reprobatus spiritus Prophetæ præciperet, et ille devotus humiliter obediret. Porro autem et illi angeli sancti erant, qui sicut in secundo Machabæorum libro dicitur: *Heliodorum sacri templi molientem auferre pecunias percusserunt, eumque terribilibus plagis affectum ac cæcitate multatum tanquam mortuum reddiderunt.* De quibus nimirum, sicut Scriptura prosequitur, *apparuit illis, inquit, quidam*

B equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatum; isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit, qui autem ei insidebat videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuerunt duo juvenes, virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu; qui circumsteterunt eum, et ex utraque parte flagellabant sine intermissione, multis plagis verberantes. Subito autem Heliodorus concidit in terram eumque multæ caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria impositum ejecerunt.

Quod autem per reprobos etiam spiritus flagella sua Deus hominibus inferat, Scriptura sæpius manifestat; nam et spiritus malus regem Saul invaserat, qui vesano eum furore vexabat; et Satan beatum Job non solum in corpore, sed et in filiorum percussit orbitate. Dæmon etiam Asmodæus, sicut sacrae historiae series astruit, septem Saræ Raguolis filia viros occidit. Unde scriptum est quia *immisit in eos indignationem, et iram et immissiones per angelos malos.* Constat ergo quia per utrosque, bonos scilicet ac malos, angelos de nobis divinæ justitiæ motus ulciscitur, sicut his et pluribus aliis sacri eloquii testimoniis approbatur. Sed quia omnes hujusmodi vindictæ et animadversiones divinæ sententiæ angelicis administrantur obsequiis, in solius est Dei omnipotentis arbitrio, quando per bonos, quando per malos angelos fiant. Nam ut non per longinqua divagemur exempla: beata Cæcilia boni angeli est comminata furorem, et beata martyr Agnes mali angeli factam perhibet ultionem. Illa quippe Valeriano sponso denuntiat: *Angelum Dei habeo amatorem, qui nimio zelo custodit corpus meum; hic, si vel leviter senserit quod tu me polluto amore contingas, statim circa te furorem suum exagitat et amittes florem gratissimæ tuæ juventutis.* *Ista vero dicit præfecto de filio ejus ab iniquo spiritu præfocato: ille inquit, cujus voluntatem volebat perficere, ipse in eum potestatem accepit.* Manifesta igitur Novi ac Veteris Instrumenti auctoritate colligitur quod vindicta divinæ animadversionis non modo per malos, sed per bonos etiam angelos exhibetur. Nam et paterfamilias quispiam et feras capit et fures expellit, aliquando per catulos, aliquando per domesticos viros.